הדרכון העולמי – רשות שירות תבל

גרי דייוויס, אזרח־עולם חסר נתינות מוכרת, הוא העומד מאחורי "רשות שירות תבל" (רש"ת) – גוף פרטי המנפיק דרכון עולמי לכל דורש במחיר שווה לכל נפש. דייוויס, לשעבר טייס קרבי בחיל־האוויר האמריקאי, לקח חלק בהפצצות על דרזדן במלחמת העולם השנייה. במהלך אחת ההפצצות נפגע מטוסו והוא נפל בשבי הגרמני כשהוא פצוע. עד ששוחרר היה לו די זמן לבחון מחדש את תפיסת עולמו. בסופו של מהלך הוא הגיע למסקנה שהרגשות הלאומיים הם הגורם למלחמות.

המסקנות תורגמו למעשים. דייוויס הכריז על עצמו כאזרח עולם, ויתר על נתינותו האמריקאית והנפיק לעצמו דרכון עולמי. בעקבות קריאה פומבית שלו חתמו במשך שנתיים, החל משנת 1948, 700 אלף איש על עצומה כלל־עולמית שקראה לביטול המסגרות הלאומיות המקובלות ולהקמת ממשלה גלובלית אחת. הרשמה זו, אגב, פתוחה לחתימה עד היום.

בשנת 1953, אחרי שהגיע למסקנה שאין די בכך, הוא שב לארצות־הברית ושם הכריז על הקמת ממשל עולמי של אזרחי־עולם. הצעד הבא היה בשנת 1972. הוא החל להנפיק דרכונים עולמיים, שכיום מחזיקים בהם מאות אלפי בני־אדם בכל רחבי כדור־הארץ. פעולה זו נגררת מסעיף 13 להצהרה העולמית לזכויות האדם העוסק בזכות האדם לחופש התנועה.

הדרכון העולמי דומה בפורמט שלו לכל דרכון לאומי אחר, הוא מודפס ב־6

השפות הרשמיות של האו"ם: אנגלית, רוסית, צרפתית, ספרדית, סינית וערבית, וכן באספרנטו. כל אחד יכול לקבל אותו אחרי שהוא חותם על בקשה, שפועל יוצא ממנה הוא הכרה בתפיסה האידיאולוגית של דייוויס.

יתרון נוסף למי שמבקש לרכוש לו דרכון כזה: הפרטים הנרשמים בו הם בדרך כלל גמישים ועל אחריותו ומצפונו של מגיש הבקשה. לדוגמא, אזרח ישראלי יכול לרשום במקום לידה ובמקום מגורים שמות שונים שבהם אין אזכור השם המפורש. המקבילה לישראל יכולה להירשם כפלסטין, דרום סוריה, כנען, חוף מזרח הים־התיכון, או אפילו מחוז 5 של רשות שירות תבל – על־פי החלוקה הגלובלית של דייוויס עצמו. לאפשרות זו חשיבות רבה לגבי מי שמבקש להחזיק בידיו מיסמך שבו לא תוזכר ישראל באותיות קידוש־לבנה.

הדרכון העולמי מוכר בכמה מדינות כתעודת־מסע שאינה מעידה על אזרחות כלשהי או במעמד משפטי אחר. המדינות הן אקוואדור, וולטה עלית, זמביה, טוגו, מאוריטניה, ערב־הסעודית ותימן. אולם חשוב מיד להדגיש, כי ההכרה ניתנה בזמנים שונים על־ידי ממשלות שונות, שחלקן אינן יציבות, פוליטית. לכן, אין שום ערובה לכך שממשלה חדשה, שאינה מכירה בממשלה הקודמת לה, תכיר בתעודות־המסע שהוכרו על־ידי מי שהודחו.

לעומת זאת, קרוב ל־100 מדינות נתנו לבעלי דרכון עולמי אשרות על בסיס אישי ללא שום היגיון שיטתי.

הסבר סביר לכך, אינו רק באופן הליברלי שבו אפשר למלא את הפרטים האישיים בדרכון, אלא העובדה שהוא מודפס בלשונות רבות כל כך. מכיוון שישנם למעשה יותר מ־200 דרכונים לאומיים ורשמיים, עשויים פקידים של משטרת־גבולות לטעות ולחשוב שזהו דרכון לאומי אחד נוסף. גם במדינות שבהן הבירוקרטיה היא נוקשה ביותר נפלו שוטרי משטרת־הגבולות בפח הקטן שנטמן להם.

אולם לא מעט מדינות אינן מכירות בדרכון העולמי. ישראל, למשל, גירשה פעמיים את דייוויס כשניסה להיכנס לכאן בשנים 1976 ו־1977. ארצות־הברית עצרה אותו ושפטה אותו. מעמדו שם הוא מיוחד במינו: בית־משפט עליון פדרלי קבע שדייוויס הוא בר־גירוש אך לא ניתן לגרשו כי אין לו דרכון אחר זולת הדרכון העולמי שהוא מנפיק. הוא אגב מתגורר במקום לא רע – וושינגטון די.סי.

בעלי הדרכון העולמי מבקשים להחזיק בו מסיבות שונות. יש שרואים בו כלי לקידום זכויות האדם בכל אתר ואתר. יש שמאמינים בגישה האידיאולוגית של דייוויס. יש, בעיקר באפריקה השחורה, שמבקשים להחזיק בדרכון זה משום שאין באפשרותם להחזיק בדרכון לאומי כלשהו. בגאנה, למשל, יש קשיים בהשגת דרכון לאומי. בניגריה נדרשים להפקיד סכום כסף גדול כדי לצאת מהארץ בדרכון לאומי. הדרכון העולמי יכול לשמש תחליף ללאומי, שלא לדבר על מקרים שבהם הפך אדם, ברבות השנים, להיות חסר אזרחות, אחרי שוויתר על אחת ולא קיבל אחרת: או שנשללה ממנו אזרחותו המקורית. פליטים מאתיופיה, חסרי דרכון בר־תוקף שעוברים לג'יבוטי מקבלים תעודה המאפשרת להם להגיע לערב־הסעודית. וכמובן אנשי־עסקים

המבקשים לעשות בו שימוש באותם מקומות שבהם אין הם מעוניינים להציג דרכון לאומי מקובל, מטעמים השמורים עימם.

הדרכון העולמי מומלץ כדרכון נוסף לצד הדרכון הלאומי. חשוב להדגיש, כי במדינות שהכניסה אליהם מותרת אך ורק באמצעות אשרה בת־תוקף, המילה האחרונה לגבי כניסה לאותה מדינה היא בידי משטרת־גבולות. כלומר גם אם הוצאה אשרה בשגרירות של אותה מדינה בחו"ל, באמצעות הדרכון העולמי, אין שום בטחון שהתרגיל יצליח במעבר הגבול עצמו.מאידך, יתכן שבמעבר הגבול השוטרים קפדניים פחות ולכן כדאי שלא להצטייד באשרה מראש.

מחירו של דרכון עולמי הוא 60 דולר לדרכון שתוקפו 8 שנים או 35 דולר לדרכון שתוקפו לשנה אחת.

בארץ יש נציג לרשות שירות תבל. זו ישעיהו תומא שי"ק, וכתובתו: תיבת דואר 20178 תל אביב יפו 61201. הוא מגדיר עצמו כמתאם מחוז 5 של רש"ת שהיא זרוע מנהלתית של ממשל עולמי של אזרחי־עולם. מזה מספר חודשים הוא שוהה בחו"ל. אנו מקווים שלקראת סוף 1989, הוא ישוב ארצה.

כדי לקבל דרכון עולמי יש להצטייד בארבעה צילומי פספורט ולמלא טופס פרטים אישיים. בתוך כמה שבועות יגיע הדרכון בדואר חוזר. תומא שייק מספר שהוא שומר, לשעת־חירום, דרכונים למסירה מידית למי שנמצאים במצוקה קשה.

מי שרוצה לפנות ישירות לדייוויס יכול לעשות זאת באמצעות הכתובת הבאה:

World Service AUthority, Suite 1101 continental Building, 1012 14 St. NW, Washington DC 20005, U.S.A., Tel. (202) 638-2662 Telex 262214

ייתכן שהתשובה לא תהיה מיידית, כי דייוויס אינו בקו הבריאות.